

Loppuraportin tiivistelmä 15.10.2018

Kummin kanssa työkokeiluun -hankkeessa 1.10.2017 -30.9.2018 ViaDia Pohjois-Savo ry:n (ViaDia) päämääränä oli osallisuuden, yhteisöllisyyden ja yhteistyön edistäminen maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden ja työssäkäyvien sekä kantaväestön kesken. Maahanmuuttajien tukemisen tarve oli noussut esiin Kuopion Eelim helluntaiseurakunnan missioryhmässä, johon kuuluu maahanmuuttajataustaisia ja kantaväestöön kuuluvia vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneita ihmisiä. Hankesuunnitteluun osallistui useiden kristillisten seurakuntien edustajia. Osallisuuden edistämiseksi nähtiin tärkeänä, että hankkeen aikana maahanmuuttajataustainen työnhakija saisi otettua pieniä askeleita kohti vahvempaa ja aktiivisempaa toimijuutta.

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli tunnistaa kohderyhmään kuuluvien maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden (19 henkilöä) ohjautumisen prosessia, työpolkua, Pohjois-Savon Työ- ja Elinkeinotoimistosta (TE-toimisto) lähtien, jotta löydettäisiin solmukohdat, joissa vapaaehtoinen voisi olla heidän tukena. Jo ennen hankkeen alkua oli TE-toimiston johdon ja kotoutumisyksikön kanssa sovittu, että TE-toimiston kotoutumisen asiantuntijat valitsevat asiakkaistaan sellaisia työkokeilua tarvitsevia maahanmuuttajia, jotka arvion mukaan tarvitsevat erityistukea puutteellisen kielitaidon tai jonkin muun syyn takia. Jokaisen hankkeeseen tulevan maahanmuuttaja-asiakkaan ohjautumisen prosessi alkoi siitä, kun TE-toimiston kotoutumisiasiantuntija ja hankekoordinaattori haastattelivat häntä yhdessä koskien asiakkaan elämäntilannetta, halua tulla hankkeeseen, lähtömaan työhistoriaa, ammatillisia kiinnostuksia sekä työkykyä. Alkuhaastatteluja tulkkasi asiakkaan omankielinen tulkki puhelinyhteyden kautta.

Hankkeen suunnitteluvaiheessa asiakkaan palveluissa ohjautumisen prosessi nähtiin melko suoraviivaisena jatkumona. Hankkeen aikana, useiden asiakkaiden urasuunnitelmien täsmentyessä, päästiin työkokeilujaksoja nivomaan mm. reitiksi tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Siten oppilaitosyhteistyö ja asiakkaan siihen tarvitsema tuki toi uuden ulottuvuuden palvelusta toiseen ohjautumisessa. Asiakkaiden palveluista toiseen siirtymistarvetta tarkastelemalla, mm. auttaminen tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakemisessa ja neuvominen työttömyysetuuden hakemisessa, käsitys ohjautumisen prosessista muuttuikin ennakoitua monitahoisemmaksi ja useiden asiakkaiden kokemuksen mukaan monimutkaisemmaksi. Tämä puolestaan toi esille maamme palvelujärjestelmään liittyviä katvealueita, joissa asiakas ei olisi saanut riittävästi tarvitsemaansa palveluohjausta palveluista toiseen siirtymiseen ilman hankkeen koordinaattorin ja työkummien tukea.

Hankkeen tavoitteena oli myös tukea maahanmuuttajataustaisia työnhakijoita pääsemään työelämän alkutaipaleelle uudenlaisen työkummitoiminnan avulla. Vapaaehtoistoiminnan työkaluksi kehitettiin yhteistyössä hankeverkoston kanssa "Työkummin huoneentaulu" – työkummin opas, jossa kuvataan suomalaisia työelämän pelisääntöjä sekä "Työkummi"-toimintamalli, jossa on kuvattu maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden palveluiden ohjautumisen prosessi (palvelupolku) sekä vapaaehtoisten työkummien rooleja ja tehtäviä. Kehitettyjä työkaluja voi käyttää mm. valittaessa maahanmuuttajataustaiselle työnhakijalle soveltuvaa vapaaehtoista tukihenkilöksi sekä vapaaehtoisten koulutusmateriaaliksi.

Mallien ja oppaan kehittämistyötä ja aineiston keräämistä toteutettiin soveltaen tapaus- ja toimintatutkimusta (Yin, R. K. 2009. Case Study Research Design and Methods. 4. painos. California: Sage.). Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että hankkeen kuluessa kirjattiin muistiin havaintoja ja kerättiin palautetta

siitä, millaisissa asioissa ja millä keinoin koordinaattori ja työkummi olivat pystyneet auttamaan hankkeen asiakkaita tutustumaan maamme neuvontapalveluihin ja työelämään. Palautetta maahanmuuttajien tuen tarpeista kerättiin myös työpaikoista, joissa hankkeen asiakkaat olivat olleet työkokeiluissa. Tärkeäksi osoittautui myös huomion kiinnittäminen tilanteisiin, joissa asiakkaan auttaminen oli haasteellista tai toimimatonta.

Työkummitoiminnan ja maahanmuuttajataustaisten työllistymisen tukemiseen liittyviä kehittämisideoita kerättiin hankkeen tapahtumissa v. 2017 talven ja kevään aikana: hankesuunnittelutapaamisissa, 16.11.2017 URASEIKKAILU- monikulttuurinen aloitustapahtumassa, hankeajan kehittämispajoissa, työkummiin ryhmätyönohjaus- ja suunnittelutapaamisissa (yhteensä 13. tapahtumaa) sekä 13.9.2018 päätösseminaarissa. "Työkummi"-toimintamallia kehitettiin saatujen kokemusten myötä sidosryhmille ja kaikille kiinnostuneille suunnatuissa työpajoissa. Hankkeen suunnittelu- ja eri tilaisuuksien yhteydessä pidettyihin infotilaisuuksiin osallistui hankkeen asiakkaiden lisäksi mm. turvapaikan hakijoita, kotoutumiskoulutuksien opettajia ja opiskelijoita, työkummeja, eri seurakuntien edustajia, Kuopion kaupungin ja Pohjois-Savon TE-toimiston edustajia, työnantajia sekä useiden järjestöjen työntekijöitä yhteensä yli 350 henkilöä.

Toimintatutkimuksen periaatteiden mukaisesti hankkeen palveluita ja toimintatapaa parannettiin jo hankkeen aikana, siinä määrin kuin se oli lyhyen hankeajan puitteissa mahdollista. Saatua palautetta ja ideoita käytettiin sekä maahanmuuttajien neuvonnan välittömään parantamiseen että luomaan käsitystä siitä, millaisia rooli- ja tehtävävaihtoehtoja työkummeilla voisi ylipäätään olla. Jokapäiväinen työ hankkeen asiakkaiden kanssa toi lisäksi esille myös sitä, millaisissa tilanteissa työkummiin resurssit eivät riitä auttamaan maahanmuuttajaa, vaan tarvitaan työ sopimuksella sovitun, päivittäin käytettävissä olevan työhönvalmennuksen ja sosiaalipalvelujärjestelmän asiantuntemusta. Tilaisuuksiin oli kutsuttu kaikkia asiasta kiinnostuneita henkilökohtaisilla sähköposteilla, jakamalla kutsuja seurakunta- ja kansainvälisissä tilaisuuksissa sekä tiedottamalla lehti-, facebook- ja ilmoitustaulumainoksilla sekä maakunnan tapahtumasivustolla.

Palveluista toiseen siirtymistä ja muutenkin suomalaiseen yhteiskuntaan osalliseksi pääsemistä asiakkaita tuettiin hankekoordinaattorin ja työkummiin tuella sitä mukaa kuin tuen tarvetta ilmeni, kuten urasuunnittelu, TE-toimistossa asiointi, yhteiset tapahtumat ja retket sekä työkokeilupaikkojen etsiminen (projektikoordinaattorin rooli) sekä juttukaveri, asiointi ja suomalaiseen työelämään tutustuminen työkummiin rooli). Hankeessamme havaittiin, että työkummitoiminnalla voidaan tukea ja auttaa maahanmuuttajaa kotoutumisessa - kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti - mikä puolestaan mahdollistaa maahanmuuttajan pääsemistä työpolun alkuun. Työkummeja hankkeessa oli 15. Heitä oli etsitty hankkeeseen sidosryhmien yhteisissä vapaaehtoistyön infoissa, seurakuntien tapahtumissa ja kansainvälisissä tilaisuuksissa. Työkummiin tärkeimmäksi rooliksi osoittautui "Henkilökohtainen työkummi"-rooli, heistä oli 7 kuului tähän kategoriaan. Muita rooleja olivat "Työpaikkakohtainen työkummi" -rooli (4 työkummiä), "Työ- ja perhekummi" -rooli (2 työkummiä), "Alakohtainen työkummi" -rooli (1 työkummi) ja "Yleiskummi" -rooli (1 työkummi). Lisätietoa: Työkummiin huoneentaulu ja toimintamalli : <http://www.viadia.fi/pohjois-savo/>.

Hankkeen lopussa haastatellut työkummit kertoivat, että sen lisäksi, että heidän antamansa apu oli silmin nähden hyödyttänyt maahanmuuttajaa, niin se oli hyödyttänyt monin tavoin myös heitä itseään. Monet työkummit kokivat työkummina olon antoisana ja opettavaisena. Oli ollut mukavaa tutustua uuteen

ihmiseen ja erilaiseen kulttuuriin sekä tehdä erilaisia asioita yhdessä. Jotkut olivat saaneet maahanmuuttajasta ystävän itselleen.

Hankkeen aikaisissa tapahtumissa ja loppuhaastatteluissa tuli lisäksi esille se, että työllistymisen edistämistä ei kantaväestön keskuudessa useinkaan tunnistettu varsinaisesti kotouttamisen kuuluvaksi osa-alueeksi, vaikka se nähtiinkin tärkeänä asiana mm. siinä, että maahanmuuttaja hankkisi oman ja perheensä elannon, eikä jäisi sosiaaliturvan varaan.